BAVEL BEVRIJD

BEVRIJDINGSROUTE

28 | 10 | 1944

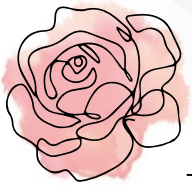

Scan de QR-code voor de digtale route of
ga naar dorpsraadbavel.nl/bavelbevrijd

De Poolse bevrijders rukten op vanuit het oosten en splitsten zich in twee linies. Linie 1: De zuidelijke linie trok via de Gilzeweg en de Kloosterstraat dwars door het centrum van Bavel, om vervolgens via de molen verder te trekken richting het Ginneken. Linie 2: De noordelijke linie ging via Lijndonk en Tervoort langs het Seminarie in de richting van Breda.

Op 28 oktober 1944 werd, na bijna vijf jaar Duitse bezetting, ons Kerkdorp Bavel bevrijd door de 1e Poolse Pantserdivisie van Generaal Stanislaw Maczek.

Ter ere van onze bevrijders en zij die hun leven lieten is deze route samengesteld.

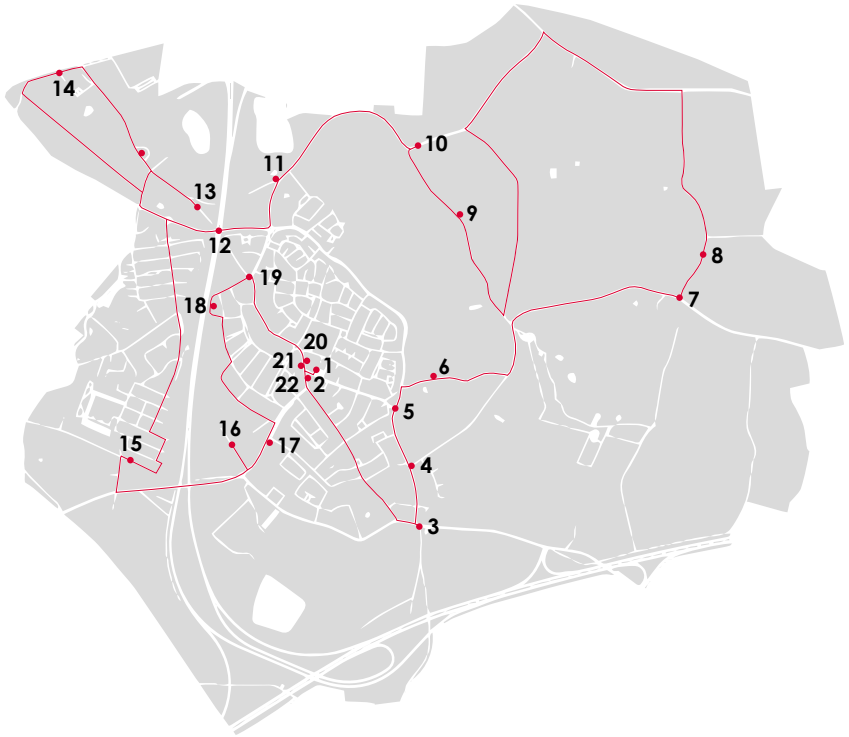

Totale lengte route: 18,5 km

Route Bavel Bevrijd

1	Start: Jack van Gilsplein, ‘t Klooster
2	Brigidastraat
3	Gilzeweg
4	Eikbergseweg
5	Kloosterstraat
6	Bolbergseweg
7	Lijndonkseweg
8	Tiendweg
9	Tervoortseweg
10	Dorstseweg
11	Kluisstraat; vroeger “De Vloei (nu A27)
12	Viaduct A27
13	Seminarieweg
14	Beukenlaan
15	Klein Wolfslaar
16	Veenstraat
17	Deken Dr. Dirckxweg
18	Schoutenlaan
19	Kruising Kerkstraat - Oude Bredaseweg
20	Kerkstraat Pastorie
21	Kerkstraat; Historisch kerkhof
22	Brigidastraat; Pools monument
23	Einde route

1. Jack van Gilsplein

Inleiding

Bavel werd bevrijd door de 1e Poolse Pantserdivisie o.l.v. Generaal Stanislaw Maczek op zaterdag 28 oktober 1944. Dankzij deze dappere mannen leven wij nu nog in vrijheid in Bavel.

Deze eendaagse actie om Bavel te bevrijden heeft helaas ook slachtoffers geëist, hoe deze dag verlopen is wordt hieronder beschreven. Op pagina 1 in het boekje is een kaart te vinden van Bavel in 1944 die het verloop weergeeft.

Vanaf Baarle-Nassau via Gilze naderde de 1e Poolse Pantserdivisie Bavel. Net voor Bavel splitsen ze zich op in 2 linies. Eén linie via de Gilzeweg (Gilze), één linie via Lijndonk (Molenschot).

Er werd een rookgordijn aangelegd door het in brand schieten van rieten daken van Boerderijen en Veldschuren aan de Gilzeweg. Door zowel de Duitse bezetters voor de aftocht als door de Poolse bevrijders om ongezien op te kunnen trekken en om de laatste haarden van verzet uit te schakelen.

Let wel; in die dagen waren er alleen maar onverharde wegen, woonwijken zoals De Bunder en Nieuw-Wolfslaar bestonden nog niet en ook de snelwegen A27 en A58 waren nog niet aanwezig.

Route: Bij de uitgang van Dorpshuis 't Klooster rechtsaf naar de Brigidastraat. Halte ingang Kerk.

2. Brigidastraat

Kerktoren onder vuur

De bezetters gebruikten de Heilige Maria Hemelvaartkerk op de dag van de bevrijding van Bavel, 28 oktober 1944, als observatiepost. De 1e Poolse Pantserdivisie wilde deze strategische post zo snel mogelijk uitschakelen.

Daarbij is de kerk op de Bevrijdingsdag door zeven granaattreffers geraakt waarbij de spits van de kerk ernstig beschadigd raakte. Een fosforgranaat is tegen de gevel uitgebrand met een kapot raam als gevolg. De schade aan het gebouw viel mee.

De kerk ten tijde van de oorlog.

Route: Met je rug naar ingang van de kerk linksaf. De Brigidastraat helemaal uitrijden tot aan de T-splitsing. Op de Roosbergseweg linksaf. Het stoppunt is net voorbij restaurant Vannu.

3. Gilzeweg

Linie 1 trok vanaf Gilzeweg Bavel binnen

De Gilzeweg was een belangrijke aanvalsroute van de 1e Poolse Pantserdivisie. Zoals eerder vermeld werden er ook door de Polen rookgordijnen aangelegd om zoveel mogelijk ongezien te kunnen oprukken. Bewoners hebben daardoor veel materiële schade geleden.

Als men naar het viaduct over de A58 richting Gilze fietst lag net voor het viaduct een zandpad genaamd Poppels Dreef. Ongeveer op de toenmalige grens van Gilze, de gemeente Ginneken en Bavel.

Kijkend richting de kerktoren stond daar in die tijd 'n zware heg waarin diverse schuttersputjes gegraven waren. In de Boomgaard van de Fam. van Gestel (Gilzeweg 9) stonden een 4-tal Duitse kanonnen opgesteld.

Vanuit Gilze kwamen de Polen met hun tanks dwars door de akkers en via de Gilzeweg op deze linie af en rolden al de tegenstand op.
De Boerderijen nr. 9-11-13-24-26 stonden allemaal in brand en o.a. de rustieke boerderij van de Fam. van Gestel (nr. 9) en Pension - Restaurant De Brouwers (nr. 24), waar het restaurant VANNU nu gevestigd is, gingen geheel in vlammen op.

Verschillende kenmerkende gebouwen gingen in vlammen op.

Route: Met je rug naar Vannu.
Steek over richting de Eikbergseweg.

4. Eikbergseweg

De verwoeste arbeiderswoning en boerderij.

Hoek Gilzeweg-Eikbergseweg

De boerderij van Frans Beenackers (nr. 7) en de ernaast gelegen arbeiderswoning (nr. 9) werden volledig verwoest.

De fundering van de boerderij ligt er momenteel nog steeds. De achterkant van het perceel grensde aan de Bolbergseweg.
Daar werd de boerderij later weer herbouwd.

Op de Eikbergseweg (nr. 2) stond de boerderij van Tinus Rommens. De woning en stal werden verwoest en het bakhuis werd beschadigd. De oude Vlaamse schuur bleef gespaard.

De boerderij is later herbouwd maar in 2020 is het gesloopt vanwege de aanleg van de nieuwe woonwijk.

Route: Vervolg nu de Gilzeweg. Ter hoogte van afslag Kloosterstraat even stoppen en lezen.

5. Kloosterstraat

Kloosterstraat 48

Hier bevond zich op 28 oktober 1944 op het trottoir een Duitse mitrailleurstelling.

De oprukkende Polen werden onder vuur genomen toen zij de bocht om kwamen. De mitrailleurschutter werd uitgeschakeld. Het pand werd door een granaat getroffen. In de toenmalige balklaag waren de granaatscherven nog lange tijd zichtbaar.

Route: Draai om. Vervolg uw route op de Gilzeweg en sla rechtsaf naar de Bolbergseweg.

6. Bolbergseweg

Bolbergseweg 1B - 1

Tussen de Bolbergseweg nummer 1B en 1, aan de linkerkant, viel op de dag van de bevrijding het eerste Bavelse burgerslachtoffer.

Cornelis (Kees) Diepstraten nam die dag het postbode werk van zijn zoon Jef tijdelijk over. De ouders vonden het te gevaarlijk voor Jef. Net klaar met zijn ronde op weg naar huis werd Kees getroffen door granaatvuur en overleed ter plaatse. Pas de volgende dag werd hij door ongeruste familieleden, dood gevonden in de sloot naast de weg.

Een houten kruisje heeft jarenlang ter plekke gestaan als herinnering aan deze tragische gebeurtenis.

Route: Vervolg de Bolbergseweg. Links aanhouden. Bij de splitsing van de Tervoortseweg en Lijndonkseweg rechts aanhouden de Lijndonkseweg op.

Een storm zal worden [illegible]ketend en wanneer hij over U heen zal loeien, zult gij er door worden verpletterd.
Is. 28.

Bid voor de ziel van zaliger

CORNELIUS DIEPSTRATEN,

weduwnaar van

ANTONIA VAN EYCK,

geboren te Bavel 27 April 1876 en door een noodlottig ongeval aldaar overleden 28 October 1944.
Zilver Jubilaris van de H. Familie en lid van den Bond van het H. Hart.

Zalig de man, wiens hoop de Naam des Heeren is, en die niet heeft omgezien naar de ijdelheden en valsche dwaasheden. Ps. 39.

Zijn levenswandel was eenvoudig, hij beminde de ijdelheid der wereld niet, maar wendde al zijn zorgen aan om de weg der deugd te bewandelen.
H. Fr. v. Sales.

Dierbare kinderen, scheidt dan aldus de bittere dood, uw vader verlaat u... Vergeet hem niet in uwe gebeden... Ik heb u zoo teeder liefgehad! Blijft vereenigd onder elkander; dient God getrouw en leeft zóó dat gij den dood nooit behoeft te vreezen, op wat tijdstip hij u ook verrasse. H. Ant.

Medeburgers: Duur zijt glj vrijgekocht, weest nu geen slaven van menschen meer. I Cor. 7.

Zoet Hart van Jezus, wees mijn liefde.

Zoet Hart van Maria, wees mijn heil.

K 651

M. Brouwers, koster, Bavel.

Overlijdensbericht Kees Diepstraten.

7. Lijndonkseweg

Hoek Lijndonkseweg-Tiendweg

Vanaf Molenschot trok hier de 2e linie van de 1e Poolse Pantserdivisie Bavel binnen. Als u verder wilt fietsen treft u zo'n 500 meter verder (aan de rechterkant) het pand Lijndonkseweg nummer 28 (op de hoek met de Lage Aard). Hier woonde de weduwe Rops. Zowel de boerderij als de schuren zijn op 28 oktober afgebrand.

Route: Vervolg op de hoek Lijndonkseweg en de Tiendweg richting de Tiendweg.

8. Tiendweg

Tiendweg 4-9

De boerderij en stal van Jan Romme (nr. 4) werden verwoest. Van de Weduwe Stevens (nr. 9) werden zowel woning, stal als schuur verwoest.

In de tuin van weduwe Stevens is de Poolse Korporaal Andrzej Molik begraven geweest. Hij was de dag na de Bavelse bevrijding bij het huis van Sus Boomaars in de Leverstraat, toenmalige straat vanuit Dorst naar Lijndonk, dodelijk getroffen en dezelfde dag te ruste gelegd.

In 1946 is Andrzej Molik herbegraven in Bavel en later op R. K. begraafplaats H. Laurentius aan de Vogelenzanglaan 17A te Breda.

Route: Volg de Tiendweg. Einde weg links de Leijweg op. Daarna weer einde weg links de Dorstseweg. Sla linksaf de Wouwerbeekseweg in. Einde weg rechts naar Tervoortseweg.

9. Tervoortseweg

Tervoortseweg 3-1A

Aan de inmiddels verdwenen Zandstraat, net voor de boerderij aan de Tervoortseweg (nr. 3), stond de boerderij van Janus Huijbrechts. Zowel het huis als stal en schuur werden verwoest. Ook het nabij staande huis 1A dat bewoond werd door Janus van de Velde en zijn vrouw werd volledig verwoest.

Onder andere bij de families Huijbregts en Meeuwissen in deze straat en bij de familie Van Gestel aan de Gilzeweg, werden na de Bavelse bevrijding evacués opgevangen.

Route: Vervolg de Tervoortseweg tot aan T-splitsing met de Dorstseweg. Hier Rechttegenover ziet u de Dorstseweg 37.

10. Dorstseweg

Dorstseweg 37

Vanaf najaar 1944 tot voorjaar 1945 werd Bavel regelmatig opgeschrikt door overkomende Duitse V1's. Ze gaven een fluitend geluid. Als dat geluid stopte kwamen ze naar beneden, met rampzalige gevolgen.

Inwoners prevelenden daarom "Oh lieve vrouwke, geef hem nog een douwke".
Op 16 januari 1945 mocht dat niet baten. In de schuur van de boerderij van Tiest van Arendonk (nummer 37) waren de 11-jarige zoon Bertus en de 17-jarige knecht Piet Graumans, hout aan het zagen toen de motor van de V1 stopte. Er volgde onmiddellijk een bominslag met dodelijke afloop voor beide jongens. Ze liggen beiden begraven op het Kerkhof in Bavel.

De boerderij aan de Dorstseweg 37 voor verwoesting

Route: Sla linksaf. Vervolg de Dorstseweg tot aan rechterkant Kluisstraat

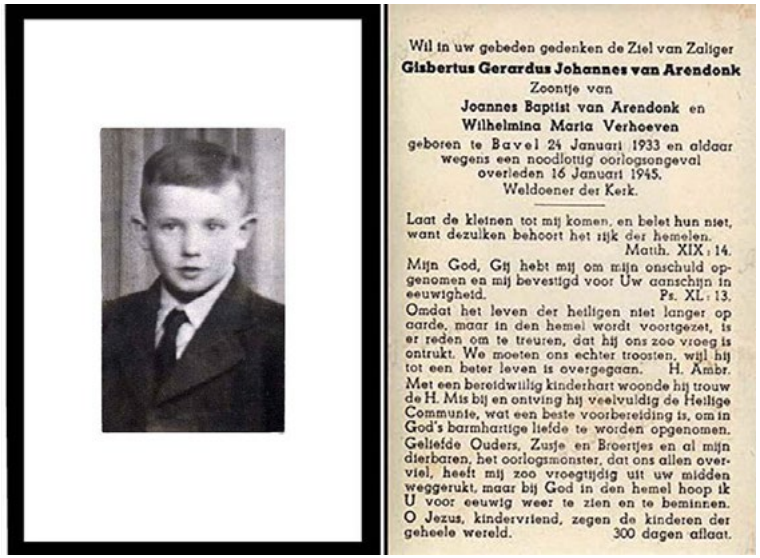

Wil in uw gebeden gedenken de Ziel van Zaliger
Gisbertus Gerardus Johannes van Arendonk
Zoontje van
Joannes Baptist van Arendonk en
Wilhelmina Maria Verhoeven
geboren te Bavel 24 Januari 1933 en aldaar wegens een noodlottig oorlogsongeval overleden 16 Januari 1945.
Weldoener der Kerk.

Laat de kleinen tot mij komen, en belet hun niet, want dezulken behoort het rijk der hemelen. Matth. XIX: 14.

Mijn God, Gij hebt mij om mijn onschuld opgenomen en mij bevestigd voor Uw aanschijn in eeuwigheid. Ps. XL: 13.

Omdat het leven der heiligen niet langer op aarde, maar in den hemel wordt voortgezet, is er reden om te treuren, dat hij ons zoo vroeg is ontrukt. We moeten ons echter troosten, wijl hij tot een beter leven is overgegaan. H. Ambr.

Met een bereidwillig kinderhart woonde hij trouw de H. Mis bij en ontving hij veelvuldig de Heilige Communie, wat een beste voorbereiding is, om in God's barmhartige liefde te worden opgenomen.

Geliefde Ouders, Zusje en Broertjes en al mijn dierbaren, het oorlogsmonster, dat ons allen overviel, heeft mij zoo vroegtijdig uit uw midden weggerukt, maar bij God in den hemel hoop ik U voor eeuwig weer te zien en te beminnen.

O Jezus, kindervriend, zegen de kinderen der geheele wereld. 300 dagen aflaat.

Bidprentje Tiest van Arendonk.

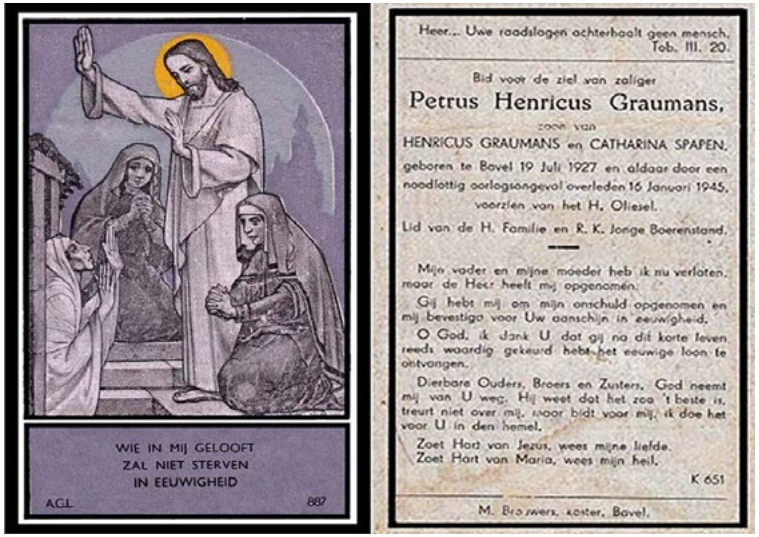

WIE IN MIJ GELOOFT ZAL NIET STERVEN IN EEUWIGHEID

A.G.L. 887

Heer... Uwe raadslagen achterhaalt geen mensch. Tob. III. 20.

Bid voor de ziel van zaliger
Petrus Henricus Graumans,
zoon van
HENRICUS GRAUMANS en CATHARINA SPAPEN,
geboren te Bavel 19 Juli 1927 en aldaar door een noodlottig oorlogsongeval overleden 16 Januari 1945, voorzien van het H. Oliesel.
Lid van de H. Familie en R. K. Jonge Boerenstand.

Mijn vader en mijne moeder heb ik nu verlaten, maar de Heer heeft mij opgenomen.

Gij hebt mij om mijn onschuld opgenomen en mij bevestigd voor Uw aanschijn in eeuwigheid.

O God, ik dank U dat gij na dit korte leven reeds waardig gekeurd hebt het eeuwige loon te ontvangen.

Dierbare Ouders, Broers en Zusters, God neemt mij van U weg. Hij weet dat het zoo 't beste is, treurt niet over mij, maar bidt voor mij, ik doe het voor U in den hemel.

Zoet Hart van Jezus, wees mijne liefde.
Zoet Hart van Maria, wees mijn heil.

K 651

M. Brouwers, koster, Bavel.

Bidprentje Piet Graumans.

11. Kluisstraat

Kluisstraat; vroeger "De Vloei

Neem even plaats op het bankje.

De 2e linie van de Poolse bevrijders naderde vanaf Molenschot en Dorst over de Dorstseweg hier de Kluisstraat. De Poolse bevrijders sloegen hier rechts af richting het Kleinseminarie Ypelaar.

Route: Fiets rechtdoor en sla bij de rotonde rechtsaf. Ga het viaduct richting Breda op.

12. Viaduct A27

Op het viaduct over de A27

Linksachter en rechtsvoor zie je de loop van de Seminarieweg.
Rechtsachter en rechtsvoor zie je de loop van de Kluisstraat. De aanleg van de A27 in het begin van de jaren zeventig heeft deze straten doorsneden.

Kluisstraat 5

In de Kluisstraat op nummer 2 (midden waar nu de snelweg loopt) stond de boerderij van de familie Maas, uitkijkend over De Vloei. Bij de bevrijding is ze verwoest. Na de oorlog herbouwd en in de zeventiger jaren afgebroken vanwege de aanleg van de snelweg.

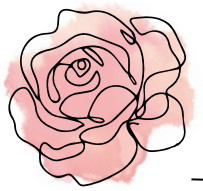

Seminarieweg 15

Linksvoor (waar nu de wijk Nieuw Wolfslaar ligt) stond de boerderij van de ouders van Toon van Arendonk. Deze werd in de namiddag van de bevrijdingsdag kapot geschoten. De schuur bleef gespaard.

Omdat ook de boerderij van Tiest van Arendonk, gelegen aan de Dorstseweg, enkele maanden later werd getroffen door een V1-raket vond de familie onderdak bij de Paters van de Heilige Harten aan de Seminarieweg.

Er werd een noodwoning op nummer 15 gebouwd. In 1954, ongeveer 10 jaar na de brand, werd de noodwoning vervangen door een nieuwe boerderij.

Door de nieuwe snelweg rond Breda in 1971, kwam de boerderij in de verdrukking te liggen. Deze werd onteigend en afgebroken voor de aanleg van de wijk Nieuw Wolfslaar.

Locatie: op de hoek van de geluidswal en het einde van de Prinses van Polanenstraat.

Route: vervolg de Lange Bunder richting Breda en rotonde. Sla onderaan rechtsaf naar Koolpad. Op T-splitsing weer rechtsaf de Seminarieweg op.

13. Seminarieweg

Seminarieweg 18 linkerkant

Op Seminarieweg 18 woonden Bart en Nel van Houten-Bastiaansen en hun 6 kinderen.
Tijdens de bevrijding werd niet alleen hun boerderij door brand verwoest. Ook vond hier het jonge echtpaar Bastiaansen de dood.

Zaterdagmorgen 28 oktober had Bart een primitieve schuilkelder gegraven met daarover enkele palen, takken en plaggen.
Als voorzorgsmaatregel had dochter Riet door het dak een witte vlag gestoken. Dit bleek echter niet afdoende, de Poolse bevrijders waren met hun tanks opgerukt over de Kluisstraat naar de Seminarieweg en reden met een Brencarrier (kleine pantserwagen) dwars over de schuilkelder heen, waar de gehele familie zich schuilhield.

Met noodlottige afloop voor het pasgetrouwde echtpaar Jan en Corry Bastiaansen-Oomen. Ze zijn begraven op het Kerkhof in Bavel.

Omgekomen echtpaar Bastiaansen.

Route: we keren om en gaan terug de Seminarieweg op.

Jezus-aan-het-kruis beeld

Honderd meter rechts de kruising met de Kluisstraat. Vanaf hier kwam de 2e linie van de Poolse bevrijders over de Kluisstraat richting de Seminarieweg en vervolgens richting Kleinseminarie Ypelaar.

Op deze hoek stond vanaf 1930 het beeld "Jezus-aan-het-kruis". Gemaakt door kunstenaar Leen Douwes. Het beeld is later verplaatst naar de andere zijde van de Kluisstraat en weer later verplaatst naar de hoek van de Deken Dr. Dirckxweg en Daalakker in Bavel waar het nu nog staat.

Dit is het enige Jezus-kruis in de buitenruimte van de gemeente Breda.

Jezus-aan-het-kruis beeld op zijn vroegere locatie in de Kluisstraat.

Route: We gaan verder rechtdoor de Seminarieweg op.

Seminarieweg 26

Aan de rechterkant nummer 26. Hier bevond zich tijdens de bevrijding het Klooster van de paters van de Heilige Harten. Op het kerkhof van de Paters zijn ook gesneuvelde Poolse militairen begraven geweest. Eind 1946 zijn ze herbegraven in Breda.

Route: Aan het einde van de Seminarieweg gaat u linksaf de Beukenlaan op.

14. Beukenlaan

Beukenlaan 1. (St. Joost)

Het meest verwoestende gevecht rond de bevrijding van Bavel vond plaats in het door de bekende Architect Pierre Cuypers in 1887 gebouwde Kleinseminarie Ypelaar. Tijdens de oorlog geconfisqueerd door de Duitsers waarbij de Seminaristen ergens anders onderdak moesten vinden.

In het gebouw zaten de 28e oktober nog ca. 300 Duitse bezetters. Het monumentale gebouw werd bij de strijd bijna volkomen verwoest. Bij deze zware gevechten sneuvelden 5 Poolse Bevrijders, deze liggen nu begraven op het Pools Militair Ereveld aan de Ettense baan te Breda. Het Kleinseminarie Ypelaar is in de jaren 50 herbouwd. Door een gebrek aan seminaristen is het gebouw in 1969 door het Bisdom verkocht aan de Sociale Academie Markendaal. Nu is er de Academie voor Kunst en Vormgeving van St Joost in gevestigd.

Route: Even een wat langer stuk fietsen. Vervolg de Beukenlaan en ga na ca. 100 meter linksaf de Flodderdreef in. Einde Flodderdreef rechts af en dan kruising oversteken linksaf het fietspad van de Lange Bunder op. Bij de rotonde rechtsaf de Thoornseweg in. Aan het einde linksaf de Vossenlaar in. Volg de bocht mee en ga aan het einde links het Everzwijnenpad in. Einde pad rechtsaf Klein Wolfslaar in.

Door de Duitsers aangebrachte schildering.

Seminarie voor de verwoesting.

In de jaren 50 herbouwde Seminarie.

15. Klein Wolfslaar

Klein Wolfslaar Duitse begraafplaats

Vanuit de overheid was bepaald dat iedere gemeente moest beschikken over een algemene begraafplaats om als laatste rustplaats te dienen voor bijvoorbeeld niet-kerkelijken, zwervers en niet-geïdentificeerden.

Voor gemeente Ginneken en Bavel was de locatie het perceel tussen het huidige Klein Wolfslaar 16 en Klein Wolfslaar 14B in.

Na de bevrijding zijn hier de lichamen van de Duitse militairen begraven die de dood vonden bij de bevrijding van Bavel, waaronder de gevechten bij Kleinseminarie Ypelaar. Hun lichamen werden in één graf gelegd. Met slechts de vermelding op het graf dat er 27 lichamen waren begraven.

Op 23 februari 1950 zijn de stoffelijke resten van deze Duitse soldaten opgegraven en herbegraven op de Centrale Duitse Militaire begraafplaats in Ysselsteyn bij Venray. Daarbij kon tot op heden van slechts enkelen de identiteit worden vastgesteld.

1 - Begraafplaats met lijkenhuisje.
2 - Boerderij Klein Wolfslaar.
3 – Roosbergseweg.
4 - Zandpad via Bavelse Hei naar Maastrichtse Baan.
5 - Woonhuis destijds van C. van Kaam.

Route: vervolg Klein Wolfslaar en sla na enkele meters linksaf. Einde van de weg oversteken en linksaf viaduct over. Bij rotonde rechtdoor en na circa 25 meter linksaf Veenstraat in.

16. Veenstraat

Veenstraat 9

Ook deze boerderij liep ernstige schade op tijdens de bevrijding. De boerderij was eigendom van het parochieel armbestuur en werd gehuurd door Cornelis Gooijers en Wilhelmina Maas.

Route: keer om. Sla linksaf en vervolg de Deken Dr, Dirckxweg. Na circa 50 meter rechts op het plantsoen: het Jezus-aan-het-kruisbeeld.

17. Deken Dr. Dirckxweg

Jezus-aan-het-kruis beeld

Het beeld dateert uit 1930. Het was eerst geplaatst aan de westelijke zijde (en weer iets later aan de oostelijke zijde) van de Kluisstraat. Sinds begin jaren 90 is het beeld op deze locatie te vinden.

Route: Vervolg de route aan de parallelweg van de Deken Dr. Dirckxweg. Neem na circa 100 meter de doorsteek richting de Vennekes. Aan het einde van de weg linksaf de Schouten-laan in. Voor de Korenmolen linksaf langs achter de Korenmolen.

18. Schoutenlaan

Korenmolen de Hoop

Na de bevrijding van Bavel (28 oktober) en Breda (29 oktober) stagneerde de opmars van de bevrijders. In de winterperiode '44-'45 kwam het front stil te liggen. De Duitsers hadden zich gehergroepeerd boven de rivieren. De Mark- en de Maaslinie vormden beruchte obstakels!

Bavel werd daardoor een kampement voor de Poolse soldaten. Honderden Polen werden ingekwartierd bij onder andere particulieren en openbare gebouwen zoals de scholen. Bij Café Bruininks was een gaarkeuken in-gericht. In de periode tot maart 1945 bloeiden er talloze Pools-Bavelse liefdes op. Dat heeft na de definitieve bevrijding in mei 1945 geleid tot een zestal Pools-Bavelse bruiloften.

Na de gewonnen slag om het Markkanaal, november 1944, werd er in de Bavelse Korenmolen De Hoop door een Poolse aalmoezenier een Heilige Mis uit dankbaarheid opgedragen. De Molenaar brengt na de bevrijding als dank voor behoud van de molen een in steen uitgehouwen gedicht aan met patroonheilige Sint Victor. Dit is nog steeds zichtbaar in Brasserie "Onder de Molen".

Heilige mis in Korenmolen de Hoop.

In steen uitgehouwen gedicht met patroonheilige St. Victor.

Route: Rijd om de Molen heen en ga rechtdoor over de Oude Bredaseweg tot aan de kruising van de Kerkstraat en de oude Bredaseweg.

19. Kruising Kerkstraat-Oude Bredaseweg

Bavel was bevrijd!

Vanaf de Gilzeweg, de Kloosterstraat en de Kerkstraat arriveerde hier de 1e linie van de Poolse bevrijders.

Van de bevelhebbers mocht men niet rechtdoor de Seminarieweg op richting Kleinseminarie Ypelaar. De 2e linie vanuit Molenschot en Dorst was namelijk al ver gevorderd in de Kluisstraat.

Men werd linksaf gestuurd over de toen nog Bredaseweg, langs Korenmolen De Hoop in de richting van het Ginneken.

Route: Sla rechtsaf en vervolg de Kerkstraat tot aan de Kerkstraat nummer 8. Aan de linkerkant parochiewoning.

20. Kerkstraat Pastorie

Parochie

De bevrijders werden door de Pastoor Doens welkom geheten.

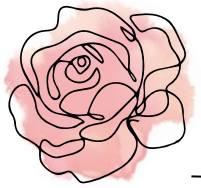

Route: Steek schuin over naar Kerkhof, Kerkstraat nummer 1.

21. Kerkstraat

Historisch Kerkhof

Tot 1888 stond hier de Brigidakerk die stamde uit de middeleeuwen. Omdat de kerk te klein werd, is in 1887 schuin tegenover het kerkhof een nieuwe kerk gebouwd; de Heilige Maria Hemelvaart Kerk.

In 1888 werd de Brigidakerk gesloopt. De schansmuur en het achterste deel van de kapel, eigenlijk het dodenhuisje, zijn gebouwd met stenen van de oude middeleeuwse kerk. Tuinman Cees van Eijk richtte het kerkhof in met onder andere 6 Treurbeuken. De 2 treurbeuken die er nu nog staan stammen dus uit 1888. Herkenbaar is ook nog het symmetrische pad met bomen vanaf de kerkstraat naar de kapel/baarhuisje.

Op het kerkhof liggen de vijf burgerslachtoffers begraven die omkwamen bij de bevrijding van Bavel en kort daarna. Het echtpaar Bastiaansen-Oomen (zie nr. 13) en Bertus van Arendonk en Piet Graumans (zie nr. 9) liggen onder de grote treurbeuk. De laatste rustplaats van de postbode Kees Diepstraten was ook op dit kerkhof, maar de exacte locatie is tot op heden onbekend.

In oktober 2024 is een plaquette bij de drie graven geplaatst. Om hen alle vijf blijvend te herdenken.

Op het Kerkhof zijn tijdelijk ook gesneuvelde Poolse soldaten begraven geweest. Op de foto Emil Wolf die zijn gesneuvelde collega's herdenkt. Jaren later zijn de militairen herbegraven op het Pools Militair Ereveld aan de Ettensebaan te Breda.

Route: Steek schuin over naar de Heilige Maria Hemelvaart Kerk.

22. Brigidastraat

Pools monument bij de Heilige Maria Hemelvaartkerk

Als zichtbare herinnering aan de vijf, bij het Klein Seminarie Ypelaar, gesneuvelde soldaten van de 1e Poolse Pantserdivisie werd, op 12 oktober 1952 bij de Heilige Maria Hemelvaartkerk een monument onthuld.
De 5 helmen verwijzen naar de vijf Poolse militairen die in Bavel bij de bevrijding van het dorp gesneuveld zijn:

Antoni Dudek	33 jaar
Ignacy Paluch	32 jaar
Antoni Ruchała	30 jaar
Jan Chwistek	38 jaar
Gustaw Kantor	19 jaar

Deze vijf mannen sneuvelden tijdens de bevrijding van Bavel en werden bij de paters begraven. In de weken en maanden na de bevrijding kwamen nog meer soldaten uit de 1e Poolse Pantserdivisie om. Vijf van hen werden op het Bavelse kerkhof begraven en minstens één bij de Paters.
De inwoners van Kerkdorp Bavel zijn blijvend dank verschuldigd aan hun Poolse bevrijders. Elk jaar op 4 mei wordt die dank op deze plek overgebracht en stilgestaan bij hen die hun leven lieten voor onze vrijheid.

Algemene informatie Kerk

Architect is Jan Jurien van Langelaar uit Princenhage en de kerk is gebouwd tussen 1886 en 1887. De omtrek van de kerk is ca. 200 meter.

Het is een neogotische kruiskerk met een kerktoren met spits en een mechanisch uurwerk uit 1888. De parochiekerk is toegewijd aan de Heilige Maagd Maria.

In 1975 is het uit 1891 stammende Brigida-altaar vervangen door een soberder exemplaar. In de kerk bevindt zich nog onder andere een gebrandschilderd raam van Brigida.

23. Einde route

Dankwoord

Wij danken u voor de getoonde belangstelling voor wat er zich in ons dorp, rondom de bevrijding op 28 oktober 1944, heeft plaatsgevonden.

Zodat we niet vergeten.

De samenstellers en verslagleggers van deze bevrijdingsroute hebben niet de illusie volledig te zijn geweest. Intentie was en is slechts om u een indruk te geven van de route die de Poolse militairen hebben afgelegd bij de bevrijding van ons dorp Bavel.

We bevelen u voor meer informatie van harte het boekwerkje "*Bavel 70 jaar bevrijd*" aan dat in 2014 werd uitgebracht door Heemkundekring Paulus van Daesdonck.

Het is voor € 5,- verkrijgbaar bij de Heemkundekring Paulus van Daesdonck in Ulvenhout. Een CD-rom met de verhalen van ooggetuigen is daarbij ingevoegd.

Bronnen o.a

-Tussen Witte wolk en Anneville - Jac Jesper
-Bavel 70 jaar bevrijd - Heemkundekring Paulus van Daesdonck, Janus Jochems en Hans vd Zanden.

Uitgaves
1e druk, 2024
2e druk, 2025

Ad Vermijs
Bram Franken
Jac van Gils
Jan van der Veeken
Johan van Gestel
Hans van der Zanden
Kees Rutten
Sjaak van der Veeken

Het fietsen van deze route is op eigen risico, volg de verkeersregels en wees voorzichtig. De organisatie is niet verantwoordelijk voor eventuele schade o.i.d. We hebben deze gegevens met de grootst mogelijke zorgvuldigheid verzameld, mochten er gebleken onwaarheden in zitten dan onze excuses hiervoor. Geeft u dat dan vooral aan ons door: **Info@dorpsraadbavel.nl**

"Kom samen, vier de vrijheid en beleef de geschiedenis van ons mooie dorp."